

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Διαχείριση Αποβλήτων

Ενότητα 5: Εισαγωγή στο Αντικείμενο της Διαχείρισης των Αστικών Στερεών Αποβλήτων

Δρ. Σταυρούλα Τσιτσιφλή

Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Σκοποί ενότητας

- Εισαγωγή στην έννοια των στερεών αποβλήτων και ειδικά των αστικών.
- Ανάλυση των εννοιών.
- Παρουσίαση των φυσικών και βιολογικών χαρακτηριστικών των απορριμμάτων.
- Σύσταση και παραγόμενη ποσότητα.
- Εισαγωγή στην διαχείριση των απορριμμάτων.

Περιεχόμενα ενότητας

- Εισαγωγή στα Στερεά Αστικά Απόβλητα.
- Αειφορική διαχείριση απορριμμάτων.
- Τύποι και σύσταση απορριμμάτων.
- Φυσικά χαρακτηριστικά.
- Βιολογικά χαρακτηριστικά.
- Ποσότητα και Σύνθεση απορριμμάτων.
- Στερεά Απόβλητα στην Ελλάδα.

Στερεά απόβλητα

- Στερεά Απόβλητα νοούνται ουσίες ή αντικείμενα που εμφανίζονται κυρίως σε στερεά φυσική κατάσταση, από τις οποίες ο κάτοχος τους θέλει ή υποχρεούται να απαλλαγεί, και δεν περιλαμβάνεται στον κατάλογο επικίνδυνων αποβλήτων της Ευρωπαϊκή Ένωσης (ΟΔΗΓΙΑ 2008/98/ΕΚ).

Στερεά απόβλητα I

- Οι δραστηριότητες του ανθρώπου (διατροφή, η άσκηση εμπορικής βιομηχανικής ή οικοδομικής δραστηριότητας, κλπ.) παράγουν στερεά απόβλητα.
- Η διάθεση των αποβλήτων πρέπει να γίνεται με τρόπο οικονομικό και που δεν δημιουργεί προβλήματα στο περιβάλλον.

Πηγή: Κούγκολος, 2007

Στερεά απόβλητα II

- Η αύξηση της ποσότητας των στερεών αποβλήτων οφείλεται σε:
  - Αύξηση του επιπέδου ζωής και στην αλλαγή των καταναλωτικών και διαιτολογικών συνηθειών.
  - Χρησιμοποίηση περισσότερων υλικών συσκευασίας (προώθηση πωλήσεων ή αισθητικούς ή πρακτικούς λόγους).
  - Οικονομικοί λόγοι (συμφέρει η αγορά καινούριου προϊόντος και όχι η επισκευή του παλιού).
  - Η αστικοποίηση (μακριά από το φυσικό περιβάλλον όπου υπήρχαν λύσεις απλές και οικολογικές για την διάθεση πολλών στερεών αποβλήτων).
  - Η βιομηχανοποίηση έχει αυξήσει τα στερεά απόβλητα των βιομηχανιών.
  - Η αύξηση του πληθυσμού και η υπερσυγκέντρωση αυτού σε μεγάλα αστικά κέντρα.

Πηγή: Κούγκολος, 2007

Η κατάσταση στην Ελλάδα

- Σύγκυση μεταξύ ΧΥΤΑ και χώρου ανεξέλεγκτης απόθεσης απορριμμάτων (χωματερή).
- Σύνδρομο NIMBY (Not In My Back Yard) (Karagiannidis and Moussiopoulos, 1998).
- Οφείλεται:
  - Κακή ενημέρωση σχετικά με την εξέλιξη της τεχνολογίας στη διαχείριση στερεών αποβλήτων.
  - Έλλειψη εμπιστοσύνης των πολιτών προς τις αρχές.
  - Η εγκατάσταση δραστηριότητας διάθεσης ή επεξεργασίας απορριμμάτων δημιουργεί μείωση της τιμής αγοράς της παρακείμενης γης (όχι περιβαλλοντικοί λόγοι αλλά ψυχολογικοί).
  - Η επίλυση του προβλήματος είναι υπόθεση άλλων.
  - Μη ορθολογική λειτουργία της πολιτικής κινήτρων και αντισταθμιστικών οφειλών στους κατοίκους ενός οικισμού για τη λειτουργία ΧΥΤΑ.

Πηγή: Κούγκολος, 2007

Απορρίμματα

- «Όλα τα κατά υποκειμενική κρίση άχρηστα προϊόντα ή υλικά που παράγονται από διάφορες ανθρώπινες δραστηριότητες και δημιουργούν περιβαλλοντικές επιπτώσεις» (Κούγκολος, 2007).
- «Διαχείριση απορριμμάτων είναι το σύνολο των δραστηριοτήτων από την φάση της παραγωγής του ως και τη φάση της τελικής τους διάθεση στο περιβάλλον, με ή χωρίς προηγούμενη βιομηχανική επεξεργασία» (Κούγκολος, 2007).

Αειφορική διαχείριση απορριμμάτων I

- **1^η προτεραιότητα** (σε επίπεδο εθνικό, περιφερειακό): μείωση της ποσότητας και της επικινδυνότητας των απορριμμάτων.
- Σε οικονομικά αναπτυγμένες χώρες παράγονται περισσότερα απορρίμματα.
- Ευαισθητοποίηση των πολιτών σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος μπορεί να μειώσει την ποσότητα των απορριμμάτων που παράγει το άτομο ανά ημέρα
- Μείωση επικινδυνότητας:
  - χρήση σε πλαστικές φιάλες νερού του υλικού PET αντί για PVC.
  - Χρήση μπαταριών που δεν περιέχουν πολύ τοξικά μέταλλα (π.χ. κάδμιο, υδράργυρος).

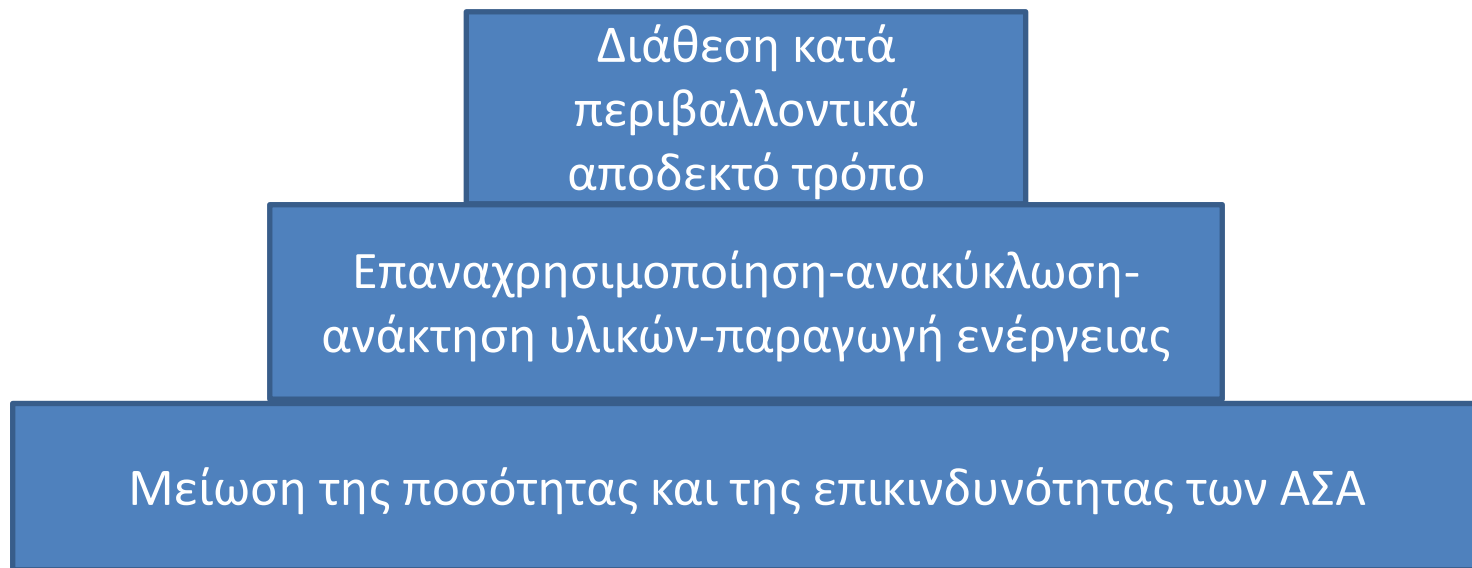
Πηγή: Κούγκολος, 2007

Αειφορική διαχείριση απορριμμάτων

II

- 2^η προτεραιότητα:
  - Επαναχρησιμοποίηση απορριμμάτων (γυάλινες φιάλες μύρας).
  - Ανακύκλωση υλικών (χαρτί, μέταλλα, γυαλί, πλαστικά).
  - Ανάκτηση χρήσιμων υλικών από τα απορρίμματα (ανάκτηση μετάλλων από τους καταλύτες των αυτοκινήτων).
  - Ανάκτηση ενέργειας από τα απορρίμματα είτε με απευθείας καύση είτε με χρήση του παραγόμενου βιοαερίου.
- 3^η προτεραιότητα: διάθεση απορριμμάτων με τρόπο περιβαλλοντικά αποδεκτό.

Αειφορική διαχείριση απορριμμάτων III

Πηγή: Κούγκολος, 2007

Τύποι απορριμμάτων (α)

- Κριτήριο: πιθανή διαφορετική διάθεση.
- Τύποι απορριμμάτων (Μπαλαφούτας, 1990):
  - Χαρτιά και χαρτόνια.
  - Πλαστικά.
  - Υπολείμματα τροφών.
  - Λοιπά απορρίμματα νοικοκυριού: υφάσματα, λάστιχα, δέρματα, ξύλα και σκουπίδια από τον καθαρισμό των κήπων.
  - Γυαλιά και κομμάτια γυαλικών (εκτός από τα μπουκάλια που επιστρέφονται).

Πηγή: Κούγκολος, 2007

Τύποι απορριμμάτων (β)

- Τύποι απορριμμάτων (Μπαλαφούτας, 1990) (συνέχεια):
  - Λοιπά απορρίμματα μη καύσιμα: κουτιά από κονσέρβες, μεταλλικά αντικείμενα, πορσελάνες, σκόνες και υλικά κατεδάφισης.
  - Στάχτες και υπολείμματα καύσης υλικά που παραμένουν από την καύση ξύλου, κάρβουνου και άλλων καύσιμων απορριμμάτων – όχι τα προϊόντα καύση σταθμών παραγωγής ενέργειας.
  - Ογκώδη απορρίμματα: παλιές οικιακές συσκευές, παλιά έπιπλα, παλιά στρώματα, μεταχειρισμένα λάστιχα, άχρηστες σιδηροκατασκευές, ποδήλατα και αυτοκίνητα, διάφορες συσκευασίες από ξύλο ή μέταλλο κ.α.

Διαφορετική ταξινόμηση (α)

- Χαρτιά, χαρτόνια.
- Ράκη.
- Πλαστικά.
- Λεπτά τεμαχίδια (<20 χιλιοστά).
- Οστά.

Πηγή: Κούγκολος, 2007

Διαφορετική ταξινόμηση (β)

- Θραύσματα καύσιμα μη ταξινομημένα.
- Μέταλλα.
- Γυαλιά.
- Θραύσματα μη καύσιμα μη ταξινομημένα.
- Ύλες ζυμώσιμες.

Πηγή: Κούγκολος, 2007

Τυπική φυσική σύσταση οικιακών στερεών αποβλήτων στις ΗΠΑ (α)

- ΟΡΓΑΝΙΚΑ (% κατά βάρος).

Συστατικό	Διακύμανση	Μέση τιμή
Υπολείμματα τροφών	6-18	9
Χαρτιά	25-40	34
Χαρτόνια	3-10	6
Πλαστικά	4-10	7
Ράκη	0-4	2
Ξύλα	1-4	2

Πηγή: Tchobanoglous, 1993, Κούγκολος, 2007

Τυπική φυσική σύσταση οικιακών στερεών αποβλήτων στις ΗΠΑ (β)

- ΑΝΟΡΓΑΝΑ (% κατά βάρος).

Συστατικό	Διακύμανση	Μέση τιμή
Γυαλί	4-12	8
Κονσέρβες	2-8	6
Αλουμίνιο	0-1	0,5
Λοιπά μέταλλα	1-4	3
Στάχτες & υπολείμματα καύσης	0-6	3

Πηγή: Tchobanoglous, 1993, Κούγκολος, 2007

Προέλευση απορριμμάτων

- Οικιακά: απορρίμματα νοικοκυριών – υπολείμματα τροφών, υπόλοιπα καύσιμα ή μη καύσιμα απορρίμματα νοικοκυριού και στάχτες.
- Βιομηχανικά: άχρηστα υλικά παραγωγικής διαδικασίας στην ελαφρά και βαριά βιομηχανία, στις κατασκευές και κατεδαφίσεις, στα διυλιστήρια, στις χημικές εγκαταστάσεις, σταθμούς ενέργειας κλπ. (προϊόντα κατεδάφισης ή κατασκευής και ειδικά απορρίμματα, π.χ. λάσπες λυμάτων, πυρηνικά κλπ).
- Αγροτικά: απορρίμματα που προκύπτουν από τους κήπους και άλλες αγροτικές χρήσεις π.χ. θερμοκήπια.
- Εμπορικά: απορρίμματα που προέρχονται από καταστήματα, εστιατόρια, αγορές, γραφεία, ξενοδοχεία. Αποτελούνται από υπολείμματα τροφών, υλικά κατεδάφισης, ογκώδη απορρίμματα και επικίνδυνα απορρίμματα.
- Ειδικά: νοσοκομειακά, απορρίμματα γκαράζ, μικροεργαστηρίων κλπ. Χημικά, βιολογικά, εύφλεκτα και ραδιενεργά απόβλητα.

Πηγή: Κούγκολος, 2007

Φυσικά χαρακτηριστικά - Πυκνότητα

- Μέση τιμή πυκνότητας αστικών απορριμμάτων στο απορριμματοφόρο: 250-350 kg/m³ και στην σακούλα προσυλλογής 150 – 200 kg/m³.
- Οι τιμές της πυκνότητας και της υγρασίας που περιέχονται στους διάφορους τύπους απορριμμάτων ποικίλλουν ανάλογα με την χώρα, την εποχή του χρόνου και την περιοχή.

Τυπικές τιμές πυκνότητας απορριμμάτων (α)

Συστατικά	Πυκνότητα (kg/m ³)
Υπολείμματα τροφών	290
Χαρτιά	85
Χαρτόνια	50
Πλαστικά	65
Γυαλιά	195
Μέταλλα	210
Κονσέρβες	90

Πηγή: Μπαλαφούτας, 1990, Κούγκολος, 2007

Τυπικές τιμές πυκνότητας απορριμμάτων (β)

Συστατικά	Πυκνότητα (kg/m ³)
Απορρίμματα κήπων (κλαδιά, φύλλα κλπ)	105
Στάχτη, σκόνη τούβλα κλπ	480
Δέρμα	160
Υφάσματα	240
Αδρανή άνω των 20 mm	250
Αδρανή κάτω των 20 mm	480

Φυσικά χαρακτηριστικά- Υγρασία

- Εκφράζεται ως το βάρος υγρασίας που περιέχεται στην μονάδα του βάρους του υγρού ή ξηρού υλικού.
- Περιεχόμενη υγρασία (%) = $[(A-B)/A]*100$.

Όπου A αρχικό βάρος δείγματος

και B το βάρος του δείγματος μετά την ξήρανση.

- Περιεχόμενη υγρασία 15-40% εξαρτώμενη από τη σύσταση των απορριμμάτων, την εποχή του έτους, τις καιρικές συνθήκες και την βροχή.

Πηγή: Κούγκολος, 2007

Τυπικές τιμές υγρασίας απορριμμάτων

Συστατικά	Υγρασία (%)
Υπολείμματα τροφών	70
Χαρτιά	6
Χαρτόνια	5
Πλαστικά	2
Γυαλιά	2
Μέταλλα	3
Κονσέρβες	3
Απορρίμματα κήπων (κλαδιά, φύλλα κλπ)	60
Στάχτη, σκόνη τούβλα κλπ	8
Υφάσματα	10
Αδρανή κάτω των 20 mm	8

Πηγή: Μπαλαφούτας, 1990, Κούγκολος, 2007

Θερμογόνο δύναμη

- Μίγμα καυσίμων και μη καυσίμων υλικών.
- *«Θερμογόνο δύναμη των οικιακών απορριμμάτων είναι η ποσότητα θερμότητας που απελευθερώνεται κατά την καύση της μονάδας βάρους και εκφράζεται σε Kcal ανά kg απορριμμάτων» (Κούγκολος, 2007).*
- Τιμές: 1200-2000 Kcal/kg.

Πηγή: Κούγκολος, 2007

Βιολογικά χαρακτηριστικά

- Βιοαποδομησιμότητα: οργανικό κλάσμα αστικών στερεών αποβλήτων που μετατρέπεται με βιολογικές διεργασίες σε αέρια και αδρανή οργανικά και ανόργανα στερεά.

Ποσότητα απορριμμάτων

- Ποικίλλει ανάλογα:
  - με την χώρα και την περιοχή: μεγαλύτερη ποσότητα σε πλούσιες χώρες και περιοχές.
- Στις αγροτικές περιοχές η ποσότητα των σκουπιδιών είναι μικρότερη απ' ότι στις αστικές περιοχές

Περιοχή	Γραμμάρια / άτομο & ημέρα
Χώρες με πολύ χαμηλό εισόδημα (Αιθιοπία, Ινδία)	400
Αναπτυσσόμενα κράτη (Αίγυπτος, Βραζιλία)	700
Βιομηχανικά αναπτυγμένα κράτη	1100
Πλούσια κράτη (Καναδάς, Ελβετία)	2500
Ελλάδα	800-1000
Εκάλη - Αττική	2000
ΗΠΑ	1950
LA - ΗΠΑ	3200

Σύνθεση απορριμμάτων

- Ποικίλλει πολύ ανάλογα με την χώρα και την περιοχή.
- Στις φτωχές χώρες τα ζυμώσιμα είναι περισσότερα, ενώ στις πλουσιότερες υπάρχει πιο πολύ χαρτί, πλαστικό κλπ.

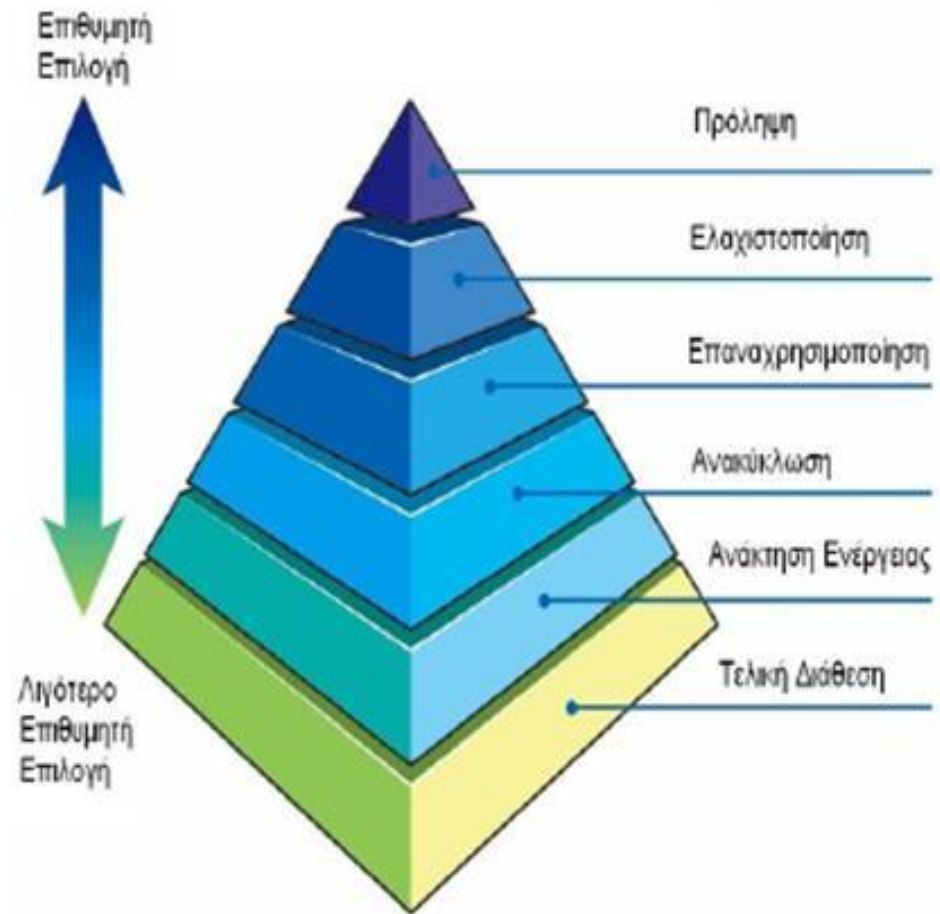
Πηγή: Κούγκολος, 2007

Στερεά απόβλητα στην Ελλάδα

- Παραγωγή = 1,1kg ανά κάτοικο την ημέρα (2001) – 0,97 kg ανά κάτοικο την ημέρα (1997).
- Ο μέσος όρος της ΕΕ: 1,48 kg ανά κάτοικο την ημέρα (Φάμελλος, 2004, ΥΠΕΧΩΔΕ, 2003).
- Σύσταση (κατά βάρος): 40% ζυμώσιμα, 29% χαρτί-χαρτόνι, 14% πλαστικά, 3% γυαλί, 3% μέταλλα, 2% δέρμα-ξύλο-λάστιχο, 3% αδρανή και 6% υπόλοιπα (ΤΕΕ, 2006 - Πηγή: ΥΠΕΧΩΔΕ).
- Η Περιφέρεια Αττικής παράγει το 39% της ετήσιας ποσότητας αστικών στερεών αποβλήτων – ακολουθεί η Περ. Κεντρικής Μακεδονίας με 16% (ΤΕΕ, 2006).
- Διαχείριση: πάνω από 90% σε ΧΥΤΑ (ΤΕΕ, 2006).

Ιεράρχηση στόχων για την διαχείριση στερών αποβλήτων

1. Πρόληψη – μείωση ποσότητας απορριμμάτων.
2. Ανάκτηση υλικών με σκοπό την επαναχρησιμοποίηση ή/και την ανακύκλωση τους.
3. Ανάκτηση ενέργειας.
4. Τελική διάθεση (ταφή υπολειμμάτων).

Πηγή: Οδηγία 2008/98/ΕΚ

Βιβλιογραφία

- Karagiannidis A., and Moussiopoulos N., (1998), “A model generating framework for regional waster management taking local peculiarities explicitly into account”, *Location Science*, 6, 281-305
- Tchobanoglous G., Theisen H., Vigil, S., (1993), “*Integrated solid waster management: engineering principles and management issues*”, McGraw-Hill, New York
- Κούγκολος Α., (2007), «Εισαγωγή στην Περιβαλλοντική Μηχανική», Εκδ. Τζιόλα, Θεσσαλονίκη
- Μπαλαφούτας Γ., (1990), «*Οργανώστε σωστή απορριμμάτευση στην Ελλάδα*», ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη.
- Υ.ΠΕ.ΧΩΔ.Ε. – Κ.Ε.Δ.Κ.Ε., «*Ολοκληρωμένη διαχείριση απορριμμάτων– Για το περιβάλλον και τη δημόσια υγεία*», ειδική έκδοση, Ιούνιος 2003
- ΥΠΕΧΩΔΕ, (2002), «*Η ελληνική στρατηγική για την βιώσιμη ανάπτυξη*», Αθήνα.
- ΤΕΕ, (2006), «*Διαχείριση στερεών αποβλήτων στην Ελλάδα / Η περίπτωση της Αττικής*», Αθήνα.
- Φάμελλος Σ., (2004), «*Σχεδιασμός συστήματος και μονάδας ανακύκλωσης απορριμμάτων στην Ανατολική Θεσσαλονίκη*», Διπλωματική εργασία, ΕΑΠ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Τέλος Ενότητας 5

